

HENKILÖHISTORIAN LÄHTEET ANNA MAKKOSEN SINULLE-KIRJAN AVULLA TARKASTELTUNA

Jukka Rantala (2008)

Tämä harjoitus on suunnattu kasvatuksen historian opinnäytetyötään aloitteleville opiskelijoille perehdyttämään henkilöhistoriaan liittyvään lähdeaineistoon. Harjoitus perustuu Anna Makkosen kirjaan *Sinulle* (Helsinki: SKS, 1996).

Kirjan lähtökohtana oli päiväkirja, joka lähetettiin Anna Makkoselle hänen kerrottuaan radiossa Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran päiväkirjojen keruukampanjasta. Päiväkirjassa ei ollut kirjoittajan nimeä, eikä sen lähettäjä ollut pannut omaan nimeään postikuoreen. Esimerkissä tarkastellaan sitä, kuinka Anna Makkonen, otti selville kenen päiväkirjan posti oli tuonut hänelle.

Mustaan vahakantiseen vihkoon kirjoitetut päiväkirjamerkinnot ajoittuvat vuodelle 1905. Päiväkirja kertoo kirjoittajan olevan itsenäisesti ajatteleva nuori nainen. Teksti on niin ilmeikästä, että Makkonen ajatteli saaneensa käsiinsä jonkin kuuluisan kirjailijan varhaistuotantoa. Hän päätti selvittää päiväkirjan kirjoittajan henkilöllisyyden.

Harjoituksen alussa saat tutustuttavaksi muutamia tekstikatkelmia päiväkirjasta. Sen jälkeen pääset mukaan Anna Makkosen salapoliisityöhön, jonka seurauksena selviää päiväkirjan kirjoittajan henkilöllisyys ja myöhemmät elämänvaiheet.

PÄIVÄKIRJA *Sinulle.*
24-XII-1905

Tämä on kirjoitettu elokuun kahden viimeisen viikon ja syyskuun kahden ensimmäisen viikon sekä joulukuun 8–20 päivien kuluessa. Se siis enimmäkseen kuvailee ennenelettyjä kokemuksia, mutta minä valitsin päiväkirjan muodon siksi, että se oli helpoin sekä soveltuu parhaiten aiheeseen. Olen kirjoittanut tämän siksi, että minun täytyi, ellen tahtonut tulla henkisesti sairaaksi. Miksi minä lähetän tämän sinulle, lienee tarpeetonta selittää. Minusta tuntuu, että ellet sinä nyt minua ymmärrä, et sinä voi ymmärtää minua milloinkaan. Tahdon vaan lisätä, että se on suurin rakkauden- ja luottamuksenosoitus, minkä voin kenellekään antaa.

***

Vaikka enhän minä oikeastaan koskaan ole epäillytkään, ettei täti parastani tarkoita, kaikella mitä hän on minulle tehnyt. Hän ei varmaan mitään niin hartaasti toivo kuin saavansa kerran nähdä minut onnellisena ja rakastettuna, niin paljon kuin mahdollista turvattuna elämän myrskyiltä. Ja nyt hän on saanut päähänsä, että minä Veikon kautta saavuttaisin kaiken tämän. – Hullu tyttö, joka ei anna tehdä itseään onnelliseksi! – Hän ei käsitä että maailmassa voi löytyä ainoatakaan niin tuiki tyhmää olentoa, joka ei pitäisi suorastaan velvollisuutenaan rakastua Veikkoon, joka sanalla sanoen on miesten esikuva – tätini mielestä. – Vaan kaikkein vähimmin annan minä kenenkään määrätä ketä rakastan, ketä en. Jos täti olisi parempi psykologi kuin hän on, olisi hän käyttänyt toisenlaista menettelytapaa. Sensijaan, että hän nyt on kuukausmääriä soittanut korviini Veikon avuja, olisi hänen pitänyt yhtä suurella innolla maalata häntä mustaksi – ja silloin olisi ollut ainakin se mahdollisuus, että minun oppositiohaluni olisi noussut.

***

Pappi puhui rippikoulussa Voltairesta. Hän sanoi, että eräskin mies oli koko ikänsä teoksissaan pilkannut jumalansanaa ja uskontoa, mutta kuolinhetkellään hän joutui hirveisiin tunnonvaivoihin ja toivoi, ettei kukaan olisi milloinkaan lukenut hänen kirjoituksiaan. [– –] Minä istuin sykkivin sydämin paikoillani. Oli vähällä, etten noussut ylös ja huutanut papille vasten silmiä: ”Se on valhe, valhe, valhe! Sitä ei ole ikinä todistettu!”

***

Sinä olet lähtenyt Karjalaan. – Minusta tuntui kuin ei eromme eilen olisikaan tapahtunut muutamaksi kuukaudeksi vaan – ijäksi.

***

Telefooni soi meille. Menin vastaamaan. Se oli tätini joka soitti.

"Mitä sinä olet tehnyt! [– –] Sinä olet iäksi päiväksi tahrannut valkean lakkisi. ... Oletko varta vasten tarkoittanut, että saisit ihmiset puhumaan itsestäsi? [– –] Ethän sinä pääse kristilliseen avioliittoonkaan (!) ... Vaikket itse uskoisikaan mitään olisi sinun pitänyt äitisi tähden ja ihmisten tähden mennä ripille."

***

Ihmisten yksimielinen paheksuminen ja tuomio oli painaa minut maahan saakka. Olinhan edeltäpäin aavistanut miten tekoani tulitaisiin arvostelemaan, mutta en sentään luullut, ettei kukaan minua ymmärtäisi. – Olin julkisesti uhmannut yleistä mielipidettä ja se kosti uhmani. [– –]

Torstai-iltana kohosi kaikki huippuunsa. [– –]

Olin ajatellut koko päivän sinua kuten ainoata lohdutustani ja ystävääni. – Silloin sanottiin minulle:

"Rakastettusi huvittelee vieraiden tyttöjen kanssa."

Oi, kuinka se koski! Minulle ei olisi voitu sanoa mitään, joka olisi kipeämmin koskenut. Se merkitsi minulle sillä hetkellä samaa kuin, ettei ole uskollisuutta eikä rakkautta maailmassa, että minä huolimatta kaikista unelmista olin yksin maailmassa – yksin tuskineni ja suruineni.

***

Eilen kansanjuhilla tapahtui jotain, mikä kerrassaan tempasi minut pois siitä alakuloisuudesta ja resignationista, mihin olin jo muutamia päiviä ollut vaipuneena.

Puhelin par'aikaa A.H:n kanssa kun Lahja tuli sanomaan, että ylioppilas K. tahtoi välttämättä, että Lahja esittelisi hänet minulle. Uteliaisuuteni heräsi, sillä tiesin kuulopuheista, että K. oli vapaa-ajattelija. Ja niin minä läksin Lahjan kanssa saliin. K:n ensi sanat olivat: "Minä onnittelen Teitä, sillä Te olette minun tietääkseni ensimmäinen, joka olette uskaltaneet kieltäytyä tuosta tyhjäänpäiväisestä seremoniasta. Me saamme kaikki hävetä Teidän edessänne." Hän puhui paljonkin minulle sinä iltana, ylisti minua niin, että tulin ihan hämilleni ja vakuutti, että tulisin ylioppilaspiireissä saamaan paljon "hengenheimolaisia".

***

Täti nimitti minua tänään "kirjailijan-aluksi". Ja vaikka minä tiesin, että hänen sanansa oli vain ivaa minun itserakkaudestani ja kunnianhimostani, vaikutti se minuun kuin sähköisku. "Hyvä luoja, olisiko mahdollista, että kerran se nimitys minulle annetaan täydellä todella – – ?

***

Minun ensimmäisestä ylioppilaskesästäni on parin päivän jälkeen jäljellä vain muisto sekä nämä lehdet, jotka niin vaillinaisesti kykenevät kuvailemaan kaikkea sitä mitä kesän kuluessa olen tuntenut ja kokenut. [– –] Nyt alkaa minulle elämä joka monessa suhteessa on uusi ja erilainen kuin tähän asti viettämäni. Ja minä valmistan siihen itseäni kuin juhlaan. Tähän asti olen vain uneksinut elämästä – nyt tahdon elää.

Elämä, elämä ... sinä suuri ja ihmeellinen ... sinä viehättävä ja peljättävä ... mitä annat sinä minulle?

20-12-1905

*****

ANNA MAKKOSEN SELVITYSTYÖN ETENEMINEN

Päiväkirjoista kävi selville, että kertoja oli nuori nainen ja vuoden 1905 ylioppilas. Päiväkirjassa on kolme teemaa: rakkaus, kapina ja kirjoittaminen.

Tekstistä voi päätellä:

- Kirjoittaja kävi koulua Lahdessa ja asui kouluaikana enonsa ja tätinsä luona,
- Kesällä hän oli kotonaan maalla, ja täti soitti hänelle Lahdesta.

- Perhe oli varakas.

Makkonen saattoi edetä tutkimuksissaan koulumatrikkalien kautta. Lahdessa oli yhteiskoulu mutta ei tyttökoulua. Kirjoittaja opiskeli siis Lahden yhteiskoulussa.

Koulun vuosikertomuksista kirjoittajan henkilöllisyyttä ei pystynyt selvittämään.

1900-luvun alussa ylioppilastutkinnon suulliset kuulustelut suoritettiin Helsingissä, ja niistä jäi merkinnät Helsingin yliopiston arkistoihin.

Tutkittavien joukko rajautui kolmeen ylioppilaaseen.

LÄHDE 1. Helsingin yliopiston arkisto, vuosi 1905,

Lahden yhteiskoulusta tulleet naisylioppilaat.

Hilda Erikson (myöh. Enne), syntynyt 29.12.1884 Kivennavalla, isä palstalainen J.V.E. Kirjoittautui fyysis-matemaattiseen tiedekuntaan.

Karjalainen osakunta.

Kerttu Emilia Simolin (1906 alkaen Hirvelä), syntynyt 13.10.1887 Orimattilassa, isä talollinen V.T.S.

Kirjoittautui historiallis-filosofiseen osastoon. Etelä-Suomalainen osakunta.

Vilhelmiina Syrjälä, syntynyt 24.4.1886 Heinolassa, isä talollinen H.J.S. Kirjoittautui historiallis-filosofiseen osastoon ja juridiseen tiedekuntaan. Hämmäläinen osakunta.

Ylioppilastodistuksiin liitettiin tuohon aikaan papinkirja (virkatodistus), joka auttoi selvittämään päiväkirjan kirjoittajan henkilöllisyyden.

LÄHDE 2. Helsingin yliopiston arkisto,

koulutodistukset ja niihin liitetyt papintodistukset.

Kerttu Simolin ei ollut Herran Pyhällä Ehtoollisella käynyt, toisin kuin Hilda Erikson ja Vilhelmiina Syrjälä.

Päiväkirjasta kävi ilmi, että sen kirjoittaja kieltäytyi konfirmaatiosta. Kirjoittajan täytyi siis olla Kerttu Simolin.

Yliopiston luettelo kertoo muutakin Kerttu Emilia Simolinista:

- 1.10.1905 hän kirjoittautuu historiallis-kielitieteelliseen osastoon.
- Vuonna 1906 hän suomentaa sukunimensä, hänestä tulee Kerttu Hirvelä.
- Vuonna 1908 hänen sukunimensä vaihtuu Tuuraksi, ja samana vuonna hän ilmoittautuu poissaolevaksi.
- Vuonna 1909 hänet poistetaan yliopiston matriikkelista.
- Vuonna 1919 hän kuolee. Hän eli vain 32-vuotiaaksi.

LÄHDE 3. Orimattilan kirkkoherranviraston arkisto.

Orimattilan kirkkoherranviraston arkistotiedot vahvistivat päiväkirjan kirjoittajan Kerttu Simoliniksi: tämä oli rippikoulun käynyt muttei konfirmeerattu.

Kirkonkirjoista myös selviää, ettei Kerttu solminut avioliittoa. Rekisterissä on kuitenkin merkintä yhdyselämästä Juhana Tuuran kanssa.

Anna Makkonen halusi tietää Kerttu Hirvelän elämästä enemmän. Julkaisiko hän mitään omalla nimellään tai salanimellä? Miksi hän lopetti opiskelut kesken? Millainen hänen elämänsä oli ja mihin hän kuoli?

Kertun puolison avulla Anna Makkonen sai lisätietoja Kertusta. Kirjailijamatriikkelista löytyi Juhana Wilhelm (Timo) Tuura, lehtimies. Kerttu Hirvelä mainitaan hänen vaimonaan.

LÄHDE 4. Suomen kirjailijat 1809–1916 -matrikkeli.

Tuura työskenteli toimitussihteerinä *Helsingin Sanomissa* (1910–1918) ja *Uudessa Suomessa* (1919–1920).

Suomen kirjailijat 1809–1916 -matrikelissa Tuuran avioliiton alkamisvuodeksi mainitaan 1908 ja päättymisvuodeksi 1916.

Makkosta jäi askarruttamaan, erosiko pariskunta ennen Kertun kuolemaa vai oliko matrikelissa virhe.

Nyt kun Kertun henkilöllisyys oli selvinnyt, Makkonen palasi Lahden yhteiskoulun matrikelin pariin.

LÄHDE 5. Lahden yhteiskoulun matrikkeli.

Matrikelista selvisi, että Kertulla oli lapsia ja he olivat käyneet samaa koulua.

Kerttu Tuuran lapset: Hertta, syntynyt 1909; Liisa, syntynyt 1910.

Kerttu siis ilmoittautui poissaolevaksi yliopistoon syksyllä 1908 raskauden takia. Avioliitto solmittiin vuonna 1909, jolloin raskaus oli jo selvästi näkyvissä (Hertta syntyi 22.2.1909). Se oli tuohon maailman aikaan skandaali.

Orimattilan kirkkoherranvirastosta Anna Makkonen kuulee Kertulla olevan kolmaskin tytär, Tuovi Tuura, ja että tämä asuu Orimattilassa. Makkonen menee haastattelemaan häntä.

LÄHDE 6. Tuovi Tuuran haastattelu.

Tuovi oli nelivuotias äitinsä kuollessa. Hän ei tiedä mihin äitinsä kuoli. Tuovilta Anna Makkonen kuulee, että Kertulla oli neljäskin lapsi, Tapani.

Tuovin kodin seinällä on valokuvia Kertun perheestä. Tuovilla on myös runoilija J. H. Erkosta kuva, jonka takana on omistus "Ystävälleni Kerttu Simolinille 12.12.1905".

Tuovi Tuura näyttää Anna Makkoselle Kertun kääntämiä kirjoja, muun muassa Jack Londonin *Klondyken kukinkaan*.

KERTTU SIMOLIN, SITTEMMIN HIRVELÄ, SITTEMMIN TUURA

Anna Makkonen päättää etsiä Kerttu Tuurasta muistokirjoituksia, olihan Kerttu kääntänyt kirjoja ja hänen puolisonsa toimi tuolloin *Uudessa Suomessa*.

LÄHDE 7. *Uusi Suomi* 18.12.1919, Kuolleita-palsta.

"Tiistai-iltana kuoli täällä rouva Kerttu Tuura ankaran taudin murtamana. – – Yliopistossa hän kolmisen vuotta harjoitti esteettisiä ja kieliopinnoita ottaen samalla innokkaasti osaa osakuntaelämään. Varsinkin kansanvalistustyö oli hänen läheisiä harrastuksiaan ja lukuisilla luentomatkoilla hän oli mukana kohottamassa sivistysharrastusta Uudenmaan suomenkielisen väestön keskuudessa. Hän itse oli hyvä kielen taitaja, jota hän osoitti suomentaessaan oivallisella tavalla kymmenisen nidettä suurten ulkomaisten kirjailijain teoksia. Kaunokirjallisia taipumuksiaan hän lisäksi käytti julkaisemalla muutamia omintakeisia kaunokirjallisia tuotteita sekä arvosteluja. Vielä perheensä utterana, vaatimattomana vaalijanakin häneltä riitti aikaa kirjalliseen työhön.

Hiljaista, syvämielistä perheen äitiä jäi lähinnä suremaan puoliso ja neljä lasta. Syvällä kaipauksella häntä muistelevat samalla lukuiset ystävät, joilla oli onni päästä tämän itsenäisesti ajattelevan, rikaslahjaisen naisen lähempään tuttavapiiriin.

Anna Makkonen jäi pohtimaan kuka kirjoitti muistokirjoituksen, joka julkaistiin päivä Kertun kuoleman jälkeen myös *Helsingin Sanomissa*.

Makkonen tilasi Kertun virkatodistuksen seurakuntien keskusrekisteristä.

LÄHDE 8. Kerttu Tuuran virkatodistus, Eteläisen suomalaisen seurakunnan kirkonkirja 1921–1930.

Kirkonkirjaan on tehty seuraava sivumerkintä:

Juhana Vilh. Tuuran ja Kerttu Emilia Hirvelä-vainajan yhd. eläm. siitetyt lapset: Hertta synt. 22.02.-09 Lahdessa, Liisa Marjatta synt. 15.12.-11 Helsingissä, Hilikka Tuovi, synt. 30.12.1915 Helsingissä, Tapani Vilhelm synt. 25.11.-17 Helsingissä. Helsingin Raastuvanoik. päät. 07.06.1920 julistettu mainitt. J. V. Tuuran ja Kerttu E. Hirvelä vain. avioliitoksi sekä niinkään tulleet kastamattomina merk. Haagan siviilirekisteriin. Makkonen päätyy näkemykseen, ettei suhdetta luultavasti koskaan virallistettu, Kerttu alkoi vain käyttää Tuuran nimeä aviovaimon tapaan.

Vihdin kirkonkirjat paljastivat Kertun kuolinsyyksi sydänhalvauksen.

Anja Tuura kertoi Anna Makkoselle Kertun kuolleen Kammion psykiatrisessa sairaalassa.

LÄHDE 9. Kammion sairaalan potilaskirja vuodelta 1919.

J.W. Tuura toi vaimonsa sairaalaan 13. marraskuuta 1919. Imettänyt edelleenkin nuorimmaistaan, vaikka tämä oli jo 2-vuotias. Uneton, levoton, nauraa itseksensä. Sekavuustila, jonka saattoi aiheuttaa myös infektio – infektio johon Kerttu sittemmin kuoli. Ehkä tilanteen taustalla olivat sekä fyysiset että psyykkiset syyt. Aluksi potilas sai kylpyhoitoa. [– –] Rauhoittavia ja unilääkkeitä. [– –] Parin viikon kuluttua aletaan pitää kuume- ja pulssikäyrää. Sahaava kuume on verenmyrkytyksen merkki. [– –] Kerttu kuolee 16. joulukuuta. Endocarditis, sydämen sisäkalvon tulehdus ja verenmyrkytys.

ANNA MAKKOSEN SELVITYSTYÖ TIIVISTETTYNÄ

Päiväkirja

Ø Lahden yhteiskoulun matrikkeli.

Ø Helsingin yliopiston arkisto, vuosi 1905, Lahden yhteiskoulusta tulleet naisylioppilaat.

Ø Tuovi Tuuran haastattelu.

Ø Helsingin yliopiston arkisto, koulutodistukset ja niihin liitetyt papintodistukset.

Ø *Uusi Suomi* 18.12.1919, Kuolleita-palsta.
Ø Kerttu Tuuran virkatodistus, Eteläisen suomalaisen seurakunnan kirkonkirja 1921–1930.

Ø Orimattilan kirkkoherranviraston arkisto.

Ø Kammion sairaalan potilaskirja vuodelta 1919.

Ø *Suomen kirjailijat 1809–1916* -matrikkeli.